

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність дослідження визначається чинниками об'єктивного та суб'єктивного характеру. До числа об'єктивних причин слід віднести значне підвищення ролі грошей у сучасному суспільстві. Гроші перетворюються в універсальну міру життя в умовах розвитку «фінансової цивілізації», яку розуміють як проникнення «економічного» на інші рівні буття людини. Через призму грошей відбувається вироблення системи цінностей, народжується нова аксіологія, нова етика. Гроші диктують свою політику, нав'язують свій світогляд, свою філософію. Тема грошей цікава ще й тим, що вона більшою або меншою мірою зачіпає всі прояви людського буття. **Мета дослідження** полягає в тому, щоб дослідити зміст і природу грошей як аксіологічного за сутністю феномена, який безпосередньо впливає на розвиток та функціонування культури як соціального буття людини. Реалізація мети обумовлює вирішення таких завдань: проаналізувати основні світоглядні й методологічні засади, що визначають зміст поняття грошей; визначити місце феномена грошей у розвитку соціального буття як чинника, що визначає логіку і смисл суспільного життя та його спрямованість. **Об'єктом дослідження** є феномен грошей як прояв соціального буття. **Предметом дослідження** є соціально-філософський аналіз грошей як цінності в системі господарської діяльності, що є сферою соціального буття. **Завдання дослідження** полягає в самій постановці проблеми дослідження феномена грошей як аксіологічного явища буття у вітчизняному філософському дискурсі. Економічна теорія до сих пір оперуючи однією із основних, базових категорій - «гроші», не спроможна відповісти на питання: що таке гроші? Тому вона потребує втручання філософії. Концепт грошей є суто дискурсивним, є предметом соціальної філософії й філософії господарства, та має ціннісну природу в системі господарської діяльності людини. Гроші є предметом дослідження не тільки економічної теорії, вони стали також предметом соціальнофілософського дискурсу, який лежить в контексті і межах того явища, що описується категорією «культура», «господарство», «цінність». Всі дослідники феномена грошей (представники економічної теорії, соціології, філософії економіки, філософії господарства), виходять з того, що гроші є суто культурним артефактом, культурним феноменом і говорити про них треба в термінах культурологічного аналізу. Тому тлумачення природи, сутності, феноменології грошей тим чи іншим дослідником повністю визначається змістом і сенсом тлумачення ним поняття культури. Більшість дослідників схильні вважати, що визначальним фактором поняття культури є доцільна, цілераціональна й ціннісноорієнтована господарська діяльність. Господарська діяльність розглядається як один з аспектів соціального буття (соціального життя суспільства та людини). І саме поняття «господарство» охоплює у своєму змісті те, що й визначає спочатку культурну іпостась людської діяльності, надає їй «системну цілісність» і «культурну специфіку». Гроші, будучи елементом впорядкування господарства, розкривають свою природу й функції як загальна господарсько-економічна цінність в онтології соціального буття [4, с 283]. Визначення грошей в різних дисциплінах: економічна теорія, соціологія, економічна соціологія, подаються залежно від специфіки аналізу і вони не відображають сутність та природу феномена [1, с 229]. Гроші стають інституціональним соціальним феноменом ціннісної природи, тому що вони, будучи універсальною транскультурною цінністю, в межах певної легітиматії, фіксують міру цінності певного об'єкта як речі, здатної бути загальним еквівалентом обміну інших речей. Як відомо, економісти вбачають причину появи грошей у розвитку торговельних відносин, антропологі ж підкреслюють їх неторговий початок. Але так чи інакше гроші були різні за формою (черепашки, худоба, хутра, монети, банкноти), але завжди були постійні за змістом, функціями - засіб обміну. На визначення поняття грошей впливав метод дослідження феномена, тому розглянуто гносеологічні підходи як економістів, так й соціальних філософів. Ситуація догматичного сприйняття світу починає змінюватися у XIII столітті, коли в Італії з'являється новий «грошовий» клас (а також із появою індульгенцій). З цього періоду все більше цінують саме гроші, вони посідають місце «правителів справ і душ». Так з'являється меркантилізм, для якого характерним є макроекономічний підхід до аналізу економічних явищ. Саме представниками цієї течії було введено поняття «національне багатство». Ще однією особливістю методу представників меркантилізму є емпірична спрямованість досліджень. У зв'язку з цим змінюється й характер висновків: вони втрачають нормативний характер, властивий релігійній думці, й набувають суто прагматичної спрямованості, пов'язаної з вирішенням проблеми збагачення нації, де гроші грають головну роль. У другій половині XX ст. такий феномен як «віртуальна реальність» впливає і на феномен грошей - з'являються «віртуальні гроші» [3, с 120]. Повному розставляються смислові акценти: час має цінність, тому що гроші мають здатність приростати у процесі обігу в часі. Гроші «стискають час» і в цьому процесі саме гроші починають виконувати детермінуючу роль, інтенціонально спрямовуючи всі види соціального буття і всі види діяльності, підпорядковуючи собі не тільки економічні, але й політичні, світоглядні, моральні і глобально-політичні процеси. Розширюється простір, сприяючи процесам глобалізації та формуванню мегагосподарства. Але навіть із появою «віртуальних грошей» гроші не втратили своєї матеріальної основи. Їм все одно властивий такий атрибут як маса-енергія. Гроші - це енергія, яка визначає кількісні кордони й одночасно якісну безмежність можливостей в діях людей. Гроші наповнюють матеріальною силою волю людини і створюють громадський механізм її реалізації, але вони байдужі до того, на що ця воля спрямована. Гроші «вбирають в себе» енергію життєдіяльності індивідів щодо реалізації їх цілей. Тим самим гроші постають відображенням динаміки життя, і самі вони є динамічними. Вони все більше втручаються в екзистенційне буття людини займаючи одне з головних місць, а іноді стають сенсом життя і виправданням цього сенсу [2, с 87]. **Висновок.** Культура є втіленням цінностей, і вона має певні сфери: господарсько-економічну, політичну, соціальну, духовну. В господарсько-економічній сфері господарство представлено як телеомна діяльність людини, де відбувається процес з обміну цінностями (результатами праці). Тим самим гроші слід розглядати не тільки як категорію економічного обміну, але і як цінність, що впливає на людське буття, що також дозволяє пізнавати і саму людину. Все це дозволяє «вписати» гроші в метафізичне поле проблем філософії господарства та окреслити «рамки» філософії грошей.

Список використаних джерел

1. Гончаров В.В. «Божественна» природа грошей як предмет соціально-філософського аналізу / Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань (20-21 травня 2009 року, м. Львів) / Університет банківської справи Національного банку України; Редкол.: Відп. секретар З.Е. Скринник. Львів, 2009. С. 229-238.
2. Гончаров В.В. Аксиологический подход в исследовании феномена «деньги» // Наука. Философия. Общество. Материалы V Российского философского конгресса. Том II. Новосибирск: Параллель, 2009. С. 369.
3. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації : монографія / кол. авторів ; за ред. Т. С.Смовженко, З. Е. Скринник. К. : УБС НБУ, 2010. 463 с.
4. Осипов Ю.М. Філософія хозяйства / Ю.М. Осипов. М. : Юристъ, 2001. 624 с.